Shaban Çupi

QELIA E
MIXHËS HAMIT

Ç

Qelia e burgut, në burgun e Prishtinës kishte një hapësirë shumë të vogël. Dritarja me grila, trapazani me dërrasa, një kantë e vjetër uji dhe kiblla për nevoja fiziologjike ishte i vetmi peisazh, brenda të cilit të burgosurit duhej të mbijetonin. Zakonisht në atë qeli mund të flenin katër të burgosur, pothuajse ngjitur njëri me tjetrin. Fat i madh ishte nëse njëri nga ata nuk ishte me trup më të trashë se shokët e tjerë. Të burgosurit flinin mbi një dyshek që ishte holluar nga vjetërsia dhe batanijet që mbulonin të burgosurit ishin të mbushura me zgjebe. Në mesin e këtyre katër të burgosurve, ishte edhe Mixha Hamit, i dënuar për Kosovën Republikë dhe kishte kaluar disa vite brenda kësaj qelie, andaj edhe kjo dhomë, gjithnjë e më shumë po e merrte emrin e tij.

Shokët e tjerë të qelisë, ishin të rinjë, ishin në lule të rinisë dhe jo vetëm që respektonin moshën gjashtëdhjetë vjeçare të Mixhës Hamit, por edhe qëndresën dhe burrërinë e tij. Kishte lexuar shumë libra dhe për secilën ishte në gjendje të fliste me orë të tëra. Vetëm me *Herezinë e Dërvish Mallutës* jam ngatërruar shumë, -thoshte ai. Është libër shumëkuptimësh, disa shtresorë.Shkrimtari, temën e këtij romani e lidhë me Sukën e Cërmjanit të Gjakovës, por unë mendoj se Suka është burgu i Goli Otokut, ndërsa teqja është vetë burgu, -u thoshte shokëve të tij. Brenda këtij libri zhvillohet një dramë e

vërtetë e individit me shoqërinë dhe shpesh citonte pjesë nga ky libër, si:
Kur jam vetëm më mungojnë njerëzit, kur jam midis njerzëve më rraskapitë vetmia, më shkallos fare, më bën tjetër prej atij që fshihet thellë në trupin tim,.. Vizatoj në fytyrën time një njeri që dëshiron t`u ngjajë të gjithëve...Droj se veçantia ime do t`i bëj të tjerët të frikohen prej meje, citonte pjesë nga ky libër. Shpesh herë rrëfente për disa shokë të tij, si Rexhep Balidemajnë e Plavës, Sadik Tafarshikun e Ferizajt, Metush Krasniqin e Dajkocit e Ramadan Hazirin e Muhocit. Ishte një njeri që kishte ecur e kontaktuar me shumë njerëz dhe si të thuash të burgosurit e asaj dhome kishin një fat të veçantë që po bashkëvuanin me atë.

Mixha Hamit, duke kujtuar ndejat me shokët e tij që i përmendëm më lartë, një ditë, të burgosurve të qelisë u shpjegoi Mitin e Shpellës së Platonit në të cilën shpellë jetonin njerëz të lidhur me zingjirë dhe shihnin vetëm hije, por njëri prej tyre kishte arritur që t`i këpusë zingjirët dhe arrin të del jashtë shpellës duke parë një realitet krejtësisht tjetër, duke parë dritën, duke parë diellin me të gjitha bukuritë e natyrës. Ne, thoshte Mixha Hamit, kemi arritur të dalim jashtë shpellës dhe kemi parë realitetin tjetër të Kosovës dhe këtë realitet ua kemi treguar edhe bashkëkombasëve të tjerë, andaj pushtuesi si dënim edhe na ka burgosur, duke tentuar të na fus sërish në Shpellën e Platonit.

Krahas këtyre rrëfimeve, Mixha Hamit, shquhej edhe me disa gjëra të tjera që ishin vështirë për t`i shpjeguar. Sapo vinte një i burgosur i ri, për të zbuluar se mos vallë ai mund të ishte ndonjë agjent i UDB-së, nën shtratin e të burgosurit, vendoste fshehurazi një copë pasqyre, një krehër dhe një sapun. Sapo e merrte gjumi të burgosurin, që në gjum të parë, nën ndikimin e këtyre ,, përgjuesve'' i burgosuri fillonte të fliste në jermi dhe nga fjalët që fliste i burgosuri, Mixha Hamit zbulonte anëtarin e ri të qelisë. Në një rast tjetër, në dhomën e burgut erdhi një i burgosur i cili ndërkohë iu dobësua të shikuarit në mënyrë drastike. Autoritetet e burgut e dërguan në spital dhe nga spitali u kthye me një dioptri shumë të rëndë të syzeve. Për disa ditë të burgosurit sikur iu rregulluan sytë, por më vonë kishte të njëjtin problem, nuk shihte. Në këtë rast Mixha Hamit, pasi të burgosurit ranë për të fjetur, ashtu nëpër terr duke pasur kujdes ndaj gardianëve, filloi të fryente në drejtim të të burgosurit. Nga ajo që shqiptonte me gojë, kuptohej se fjalët ishin nga Kur`ani për të cilin Mixha Hamit thoshte se janë fjalë të Allahut. Kjo terapi zgjati rreth një orë dhe më pas të burgosurin e mbërtheu një e vjellur e madhe saqë të mbushej mendja se lukthi donte t`i dilte jashtë barkut. Për habi të të gjithëve i burgosuri u shërua dhe kurr më nuk i përdori syzet! Të gjithë ne që jemi brenda kësaj qelie, jemi me prejardhje nga fshati. Ndodh shpesh që në oborre të gjeni vezë pulash. Para se t`i merrni ato, thoshte Mixha Hamit, vezët duhet inspektuar sepse ato mund të jenë me sihër. Merret veza e gjetur dhe vendoset në një sipërfaqe të rrafshtë. Nëse veza edhe në këtë sipërfaqe të rrafsht dhe pa ndikimin e erës, bën lëvizje të vogla, ajo është me sihër dhe nuk bën të përdoret. Shpesh ndodhë që në oborret e shtëpisë të gjejmë gjëra që saktë e dimë që nuk janë tonat. Tuboj ato në një vend dhe vënja zjarrin, duke shqiptuar,, ashtu siç po digjen këto gjëra, ashtu u djegtë sihri’’ dhe me dorën që i ke tubuar këto sende, pështyj mbi dorë dhe fërkoje për toke disa herë. Një metodë tjetër është të mbledhësh ujë nga tri burime, por që burimi është i kthyer nga lindja e diellit. E përzien ujin e tri burimeve dhe pastron tërë trupin në një govatë. Pastaj mledh ujin që je larë dhe e vendos në një enë balte dhe derdhe mbi një dru shelnje, njëkohësisht duke e thyer edhe vorbën. Ka raste kur i sëmuri ka pirë ose ka ngrënë sihrin. Merren shtatë vezë dhe zihen. Pasi t`i ziejsh, heq lëvozhgën e tyre dhe në secilën vezë këndon ajetet e Butunit dhe të Zekumit. Krahas fryerjes së vezës me ajetet e cekura, në mënyrë të njejtë e fryejmë me ajetet e sihrit edhe një shishe me ujë. Pastaj fillon për t`i ngrënë vezët duke i shoqëruar me ujë dhe në fund të ngacmon një e vjellur e madhe dhe të pastrohet lukthi nga sihri. Një ditë mbushi një gotë me ujë dhe filloi të fryej mbi atë. Pasi fryeni një kohë të gjatë me ajete të Kur`anit, filloi të spërkat dhomën. Kjo dhomë burgu, mund të ketë edhe gjallesa të tjera e që ne nuk i shohim. Uji i fryem largon këto gjallesa, bëjmë dezinfektimin e ambientit ku jetojmë. Në të kaluarën por edhe tash, thoshte Mixha Hamit, sihri ka qenë dhe është shumë i zhvilluar. Shumë njerzë vuajnë nga kjo sëmundje. Për t`u mbrojtur prej tij, duhet prerë një copë teshe, por që është e zezë dhe barte me vete. Që xhindët mos të kenë vend në trupin tënd, duhet që miskun ta fryejsh me ajete të Kur`anit dhe trupin ta lyejsh me misk të zi. Aromën e miskut nuk mund ta durojnë xhindët, por as keqbërësit. Nëse ke dhembje lukthi, merr një qepë të bardhë dhe pastaj masazhoje lukthin disa herë dhe qepën fute nën jastak pasi të vie nata. Nëse dëshiron të mësosh se a ke sihër në trup, duhet që dorën e djathtë ta vendosësh afër gojës dhe të këndosh ajetet kundër sihrit. Pasi të kesh fryrë shuplakën e dorës, atëherë dorën tënde të fryme ia afron pacientit dhe i thua, shiko në shuplakën e dorës! Nëse është i sëmurë, pacientit dora do t`i duket e pazakontë, mund t`i duket e kuqe, e zezë, mund edhe të dridhet, me një fjalë mund të ketë reagime. Kjo vërteton se pacienti ka sihër. Nëse don të dijsh se kush të ka bërë sihër të lidhjes seksuale duhet t`i marrësh 7 kokrra gruri. Në kokrrat e mbledhuar të grurit fryen 40 herë kaptinën Fatiha dhe 7 herë kaptinën Ihlas të Kur`anit. Pasi t`i fryejsh, kokrrat e grurit ia jep viktimës që të premtën në mbrëmje, 7 kokrrat e grurit t`i mbjellë një nga një veç e veç në tokë. Pas tri nete, viktimës vetë i lajmërohet keqbërësi. Nëse sihri është fshehur në tokë, macja dhe qeni kur të ofrohen te vendi i sihrit mjaullijnë ose lehin, ose grrithin tokën, bëjnë lëvizje të pazakonta. Nga kjo kuptojmë se ky vend ka energji negative, ka sihër. Për të shkarkuar energjinë negative duhet ta përdorësh vezën e freskët. Merre vezën dhe vendose në trup, në pjesë të caktuara të trupit, si qafë, stomak... nëse ajo rëndohet, ka tërhequr energjinë negative. Nëse e then vezën dhe e shikon se ka ndërruar ngjyrën, vërtetohet se është hequr energjia negative nga trupi. Pastaj ai tregoi edhe një metodë tjetër e që për ne ishin të pakuptueshme. Duhet marrë 4 gozhda të reja me gjatësi 5-7 centimetra. Në secilën gozhdë duhet të fryejsh 25 herë ajetet 15-16 dhe 17 të sures Tarik. Pasi t`i fryejsh, në katër qoshet e shtëpisë vendosë nga një gozhdë, qoftë brenda, qoftë në muret e jashtme të shtëpisë. Nëse brenda shtëpisë ka gjallesa që ai i quante xhin, ato ikin, dalin nga shtëpia, e nëse dëshirojnë të futen brenda, kjo mënyrë i ndalon. Gozhdat e fryeme me ajetet e lartëcekura mund t`i ngulësh edhe në tokë, arë, livadh ose në oborr të shtëpisë, në katër këndet e hapsirës. Në këtë mënyrë ,,minohet'' hapësira e keqëbërësit. Gozhdat e fryeme me ajetet e Kur`anit shërbejnë si tokëzim. Shpesh ndodhë që brenda shtëpisë të gjejsh rroba me gjak. Duhesh t`i marrësh rrobet, t`i fusësh në një koritë dhe pastaj i mbulon me ujë të frymë dhe i lenë të qëndrojnë një natë. Pastaj i nxjerr nga korita dhe i djeg. Edhe druri i murrizit e lufton sihrin. Merr katër druj të shkurtër murrizi dhe vendosi në katër qoshet e shtëpisë ose dhomës. Por, mbi të gjitha thoshte Mixha Hamit, leximi i Kur`anit është shërim dhe na u lutë që të mësojmë e gjithë dhoma Ajetul Kursinë, gjë të cilën e bëmë edhe ne...

Botë në vete ishte Mixha Hamit, ndërsa ai vet e pohonte se dinte të lexonte Kur`anin që nga vegjëlia duke shtuar se babë e gjysh i kishte pasur hoxhallarë dhe se ai i besonte edhe Botës së Gajbit.

E kur e pyetëm ne, se ç`është Bota e Gajbit, ai na shpjegoi se fjala ,,gajb'' don të thotë diçka e fshehtë, diçka që nuk e sheh syri ynë dhe është përtej logjikës sonë, përtej të menduarit dhe shqisave tona. Pastaj foli gjërë e gjatë për krijesa të krijuara nga zjarri dhe nga drita, ndërsa qenia jonë njerëzore, rrëfente ai, është e ndërtuar nga dheu dhe shpirti, pra nga materialja dhe shpirtërorja. Kur të vdesësh, trupi i kthehet tokës e shpirti i këthehet qiellit…

Ditët e gjata dhe netët e stërgjatura të burgut, Mixha Hamit i mbulonte me ngjarje e histori të ndryshme të cilat jo vetëm i kishte përjetuar ai vet , por edhe që i kishte dëgjuar nga më të vjetrit nëpër odat e fshatit prej nga vinte.

Një ditë, ai nisi një rrëfim për një këngë për të cilën tha se kishte dalur nga dyertë e burgjeve, më saktësisht nga burgu i Nishit në Serbi, ku shqiptarët vuanin nën torturat e pushtuesit, por edhe jetonin me shpresën e lirisë së atdheut. Kjo kënga, rrëfente Mixha Hamit, në dukje të parë, kur e dëgjon të duket se është këngë arshikie, por në të vërtetë është këngë që në mënyrë alegorike i këndohej: Shqipërisë, Kosovës, flamurit, të burgosurit dhe lirisë dhe ashtu siç e kishte dëgjuar dhe mësuar nga rapsodët nëpër oda, nisi ta këndoj me një zë të ulët, aq sa tingujt e zërit të mos e kalonin derën e qelisë:

Ma ke synin prej kalltashi
Me qerpikë e ke rrethu
Me pas zhdryp prej pikës arshit
Ma e mirë nuk vyn për mu.

Ni natë andërr mu diftove
Kuq si molla e shkrume në zi
Zemra ime u mush me gzime

Kur ta pash unë ftyrën ty...

Nata e gjatë e burgut, ku qelia e bënte edhe më të zezë natën, shpirt e zemër i pushonin me rrëfimet e Mixhës Hamit i cili nuk kishte fëmijë, por që shokët i trajtonte sikur të ishin të bijtë e tij. Një ditë tjetër u rrëfeu për këngën e Demë Ahmetit, një ngjarje kjo e shekujve që kishin kaluar, por krahas qëndresës së Demës dhe mobilizimit të fshatit për t`ia shpëtuar anëtarët e familjes nga harambashët serb, hidhte edhe kritika se përse Dema kishte marrë për rrogëtar Novicën e zi. Demë Ahmeti në shtëpi kishte futur gjarpërin, kishte futur të pabesin, që edhe lugtë në krojshne ia dinte kësaj familje.
Ditëve, javëve dhe muajve të tjerë, Mixha Hamit nuk la pa shtjelluar edhe kumarinë e shqiptarëve, të gjitha këto të përcjellura nëpër këngët dhe në oda tona, që brezat t`i mbanin mend. Me një shpjegim të veçantë zbërtheu luftën e Bec Sinanit me kolonistë, por edhe rënien e tij në kurthë nga kumara dhe sikur donte ta plotësonte atë që dëshironte, filloi t`i këndonte disa vargje nga kjo këngë:
Miq e shokë nanë qysh i kam
Shnosh e mirë qysh i ke lanë
Po kumarën nanë qysh e kam
Bec lum nana hiqju tij
E ka shkru hiqmi hafi
Po ban pushkë po ban allti

Po u ban hallkut munafiki...

Nuk la pa përmendur edhe luftën e Dan Darocit në vitin 1921 me ,,porezniktë’’ e krajlit, por edhe të keqen brenda nesh.

Poreznikët na i ka palue
Marrka të shoqen në mal a shkue
Marrka shoqen në mal kokan dalë
Tre muj ditë ne mal po i bajnë
Tek len dielli e pranon hana
Trim si Danin tybe s`ban nana
Se ban nana ni trim dai
Luftoj me nemc, Dana me Serbi.
Hasan Çuta or ni daja i tij
Shif Hasani çka kish pas punue
Drejt n` serez Hasani a shkue
Mos met zoti qenin pa e marrue
Naqallnikit mrena po i shkon
Gospodin naqallnik i kish thanë
Pushkë mem dhan hafije mem ba
Dan Darovcin ne daq me nxan
Çka po flet more Hasan
Shumë hafije para teje janë kanë
S`kanë guxue Danin me nxan
Gospodin i paska thanë
Hafije mem shkrue e pushkë mem dhanë
Dan Darovcin unë muj me nxan
Djalë te motres Danin e kam...

Kulmin e rrëfimit të tij e mbylli me këngën e Selman Kadrisë i cili kishte vrarë Miliq Kërsten, por edhe tradhëtinë e dajës Ramë. Mbi të gjitha, një kohë të gjatë dhe me një mllef të veçantë u ndal në vargun e kësaj kënge:

,,***Se kanë vra shqiptarë me shki***'' për të cilën tha se bashkëpunëtorët e pushtuesit duke qenë ,,poverenikë'' të Serbisë për interesa të ngushta i jepnin shqiptarët atdhedashës te bajonetat e serbit, i spiunonin ata, i qitnin në prita e pusia, i rrahnin fqinjët e tyre derisa as këmbët nuk i mbanin nëpërmjet dorës së pushtuesit, pra ashtu siç e thotë edhe vargu i kësaj kënge, ,,poverenikët'' vritshin shqiptarë me shki. Kjo farë e tradhëtarëve kanë bërë shumë dëme në trungun e atdheut, rrëfente Mixha Hamit, andaj *Tradhtari kurr mos u lindt, po u lind mos u shtoftë, veq u faroftë !*

Historia jonë, vazhdonte rrëfimet e tij Mixha Hamit, njeh plotë ngjarje të tilla dhe në vazhdim rrëfeu ngjarjen e Sylë Rezallës, ngjarje kjo e cila kishte ndodhur që në kohën e sundimit turk. Çaushi që këndohet në këngë, para se të bëhej çaush, kishte rënë në konflikt me ligjet e turkit dhe kishte dalur kaçak në mal. Sylë Rezalla ishte jatak i kaçakut dhe e mbante me bukë, e kur ishte ftohtë e strehonte në shtëpinë e tij dhe nga kaçaku nuk ruante as qikë e as grua. Ndërkohë mbreti, amnistoi kaçakët dhe nga pozita armiqësore që ishin kaçakët, disa u bënë çaush të pushtetit. Dhe një ditë, derisa Sylë Rezalla po zhdirgjej me pushkë në krah rreth një are, para i doli Çaushi, ish kaçaku që Syla e kishte mbajtur me bukë dhe i kërkon pushkën, por Syla në vend të dorëzimit të pushkës i shkrep plumbat:

Ty çaush te vraftë buka
Te vraft buka te vraft sajgia
T`ka rrit nana n`tesha t`mia
T`ka la nana, t`ka harrnue
T`dojke nana ma fort se mue
Ty çaush të kem besue
S`rujsha qikë e s`rujsha grue
Krejt havalen ta kem shplue
N`atë dakikë kërsitke pushka
Plot teneqe na u mush fusha...

Mesiguri, thoshta Mixha Hamit, keni pasur rast ta dëgjoni **Këngën e Kangjallozit**, por ja që pak njerëz e dinë materien që zhvillohet brenda këngës. Ngjarja zhvillohet në vitin 1903, kur në Mitrovicë vjen si konsull një rus. Ardhja e rusit në Mitrovicë nuk u mirëprit nga vendasit, pasiqë shqiptarët e dinin se ai nuk vinte për të mirën e tyre dhe pati shumë reagime. Në këmbë u ngritën Shalë e Drenicë. Për të shuar këtë lloj kryengritje të shqiptarëve, ushtria osmane reagoi edhe me topa të cilat jo vetëm që i komandonin oficerët turq, por edhe vetë kangjallozi rus. Në atë betejë u vranë shumë shqiptarë. Në mesin e ushtrisë osmane kishte shumë nizam shqiptarë dhe njëri nga ata, që me saktësi nuk i dihet emri, prandaj në këngë përmendet si ,,neferi’’ që don të thotë ushtari, s`mundi ta duroj këtë skenë makabre dhe drodhi manzeren dhe e vrau konsullin (kangjallozin) rus dhe kënga vazhdon:

Në Mitrovicë na rrehi teli
Kangjallozin e preu neferi
Me buri janë mbledh asqeri
Me buri janë mbledh te tanë
Kangjallozi gjallë ish kanë
Bjerma djalin u ka thanë
Kush t`ka shti e kush t`ka thanë
Rob i zotit s`më ka thanë
Kur janë que Shala në kamë
Sahit Begi me nizam
Sahit Begi me ordi
S`dojke n`sheher me lan me hy
Kangjalloz more faqezi
Vet t`kam pa me sytë e mi
U kishe hypë topave për mi
Dhashe zjarr me buri
Vrajshe pleq e vrajshe fmi
Aty meten shumë vllazni
Shum vllazi aty kanë met
Mue mplasi zemra shkretë
M`hupën ment t`kam ra manzerkë.

Qelia e burgut të Prishtinës, kishte kohë që ishte shndërruar në një shkollë qëndrese e lirie, kishte kohë që ishte shndërruar në një kala ku mësonin nga njëri tjetri dhe rrëfimet e Mixhës Hamit ua përcjellnim edhe të burgosurve të tjerë, kur të burgosurit transferoheshin nga një burg në tjetrin, nga një dhunë, në dhunën tjetër. Këto rrëfime të Mixhës Hamit po ua përcjellim edhe juve.

Tik taket në muri, paralajmëronin se nga dhoma tjetër, një i burgosur kërkonte të fliste me të burgosurit e dhomës së Mixhës Hamit. Tik-taku në muri ishte shenja, ndërsa tasi ishte mjeti. Tasi kthehej në këndin prej 45 shkallëve dhe vendosej në sipërfaqen e murit ndarës. Folësi afronte gojën në afërsi të tasit dhe tingujt e zërit kalonin murin ndarës të dhomave. Kjo zakonisht bëhej natën, por duhej të kishte shumë kujdes pasiqë po të kapnin gardianët, ndëshkoheshe rëndë për thyerjen e rendit shtëpiak. Ndonjëherë shfrytëzoheshin edhe gypat e radioatorëve, por meqë ata e përqonin zërin deri te karakolli i gardianëve, përdoreshin rrallë dhe vetëm me shifra. Jo rrallë përdorej edhe peri, të cilin e siguronim vetëm kur kishim të drejtën e gjilpërës për qepje. Ndanim copa peri dhe pasi e bënim një pe të gjatë e përdornim për shkëmbimin e informatave me anë të letrës, por një postë e tillë mund të përdorej vetëm nga dhoma e katit të dytë, pingul në drejtim të dhomës së katit të parë. Lidhnin letrën me porosi dhe nga lartë e lëshonin perin i cili vinte te dritarja. Pasi të burgosurit e katit të parë e merrnin letrën, peri sërish tërhiqej nga shokët e katit lartë. E tëra kjo bëhej fshehurazi, pasiqë binte zilja për gjumë.

Letrat shkruheshin me fije shkrepse që digjej dhe maja e sajë bëhej thëngjill.
Një natë, me postën e perit, nga shoku me mustaqe që i përngjante Gurakuqit e që ne e thërrisnim me nofkën ,,Luigji'' morëm këtë poezi:

Sikur trupin e dërmuar
Copa copë t`na e bëjnë me thikë,
Në zemrat tona do të gjejnë të shkruar:
Rroftë Kosova, Republikë!

...dhe kështu të burgosurit për Republikë të demonstratave të vitit 1981, të cilët politika e pushtuesit i quante nacionalistë, irredentistë e sepera-tistë, paguanin ,,birën e minit prej 300 groshëve''. Kështu, në përballje dhe kalitje edhe brenda mureve të qelisë, përkundër torturave që pësonin, ruhej dhe kultivohej atdhedashuria. Brenda këtyre mureve ku kishte qëndruar Bacë Adem Demaçi e mbytur në torturë Fazli Graiqevci e Shaban Shala... me ,,melhem'' Kosove, mëkoheshin dhe ngjizeshin plagët për beteja të reja në luftë për liri.